

Holland Rijnland **Biobased**

Programmaplan 2014

Inclusief terugblik 2013

Concept 14 januari 2014

INHOUD

1.	Aanleiding en Achtergrond	4
2.	Terugblik 2013.....	5
	Resultaten	5
3.	programma 2014.....	10
	Missie, visie en strategie	11
	Projectportfolio	12
	Strategische allianties	17
	Zichtbaarheid in de regio	18
4.	activiteiten, uitvoering en begroting.....	18
	Activiteiten en betrokken partners	18
	Uitvoering werkpakket en begroting	19
5.	Roadmap	20
6.	Bijlagen	21

1. AANLEIDING EN ACHTERGROND

Biobased economy gaat over de overgang van een economie die draait op fossiele grondstoffen naar een economie die draait op biomassa als grondstof: van 'fossil based' naar 'bio based'. In een biobased economy gaat het dus over het gebruik van biomassa voor verschillende toepassingen. De toegevoegde waarde daarvan is hoog wanneer uit de biomassa farmaceutische producten worden verkregen. Het gaat hier vaak om kleine volumes. Wanneer biomassa wordt omgezet in energie gaat het om grote volumes maar is de toegevoegde waarde laag, zoals onderstaand figuur laat zien:

In Europa, Nederland en de provincie Zuid-Holland wordt groot belang gehecht aan deze nieuwe, innovatieve sector. Biobased economy is eigenlijk niet een aparte sector maar draait om de totale transitie naar een nieuwe, groene economie.

De regio Holland Rijnland zet in op een biobased economy via het programma Holland Rijnland Biobased. Met het Bio Science Park, de Greenports, kennisinstellingen, agrariërs en bedrijfsleven in het Groene Hart zijn binnen de vijftien gemeenten in deze regio alle bouwstenen aanwezig voor een bloeiende biobased economy. Vooral met betrekking tot de hoogwaardige toepassingen van biomassa heeft Holland Rijnland een unieke positie.

Met deze bouwstenen wil Holland Rijnland koploper zijn in de transitie van een economie gebaseerd op fossiele brandstoffen naar een duurzame biobased economy. Een economie waarin wordt ingezet op het beter benutten van biomassa, het verantwoord en optimaal gebruik van ecosystemen en de synergie van de rijkelijk aanwezige kennis en ondernemingskwaliteiten in de regio. Een biobased economy wordt gedragen door ondernemers, onderwijs en overheid, die hun krachten bundelen en kennis delen.

Bureau Blaauwberg heeft in 2012 aangegeven dat ontwikkeling van het thema biobased economy in Holland Rijnland kan leiden tot extra economische groei. Ook in de economische agenda Zuidvleugel van Roland Berger wordt de aangegeven dat biobased economy kan leiden tot extra economische groei in Zuid-Holland.

In het voorjaar van 2012 heeft de voorzitter van Holland Rijnland stakeholders uitgenodigd om te praten over de kansen die de biobased economy voor de regio heeft. Vervolgens hebben Leiden Biosciencepark Foundation, het Kenniscentrum Plantenstoffen en de Kennisalliantie een plan geschreven hoe de kansen verzilverd kunnen worden.

Met dit programma wordt door de regio Holland Rijnland vooral ingezet op de ontwikkeling van het kennisintensieve deel van de biobased economy.

2. TERUGBLIK 2013

Begin 2013 was het plan om vijf hoofdlijnen te gaan ontwikkelen. De vijf lijnen zijn op basis van vraagsturing ingezet bij diverse projecten en hebben tot de volgende resultaten geleid.

RESULTATEN

1 Projectontwikkeling

- Focus binnen projectontwikkeling waren drie gebieden
 - Inhoudstoffen
 - Algen voor afvalwaterzuivering en als bron voor biomassa

- Waterstof productie en efficiënt gebruik
- Aanvraag voor het project Solar Fuels over de productie van duurzame waterstof.
Het project om duurzame waterstof bij te mengen bij groen gas is uitgewerkt. Een aanvraag voor ondersteuning is ingediend bij de gemeente Leiden en vanuit de gemeente Leiden is ondersteuning toegezegd. Toezeggingen gekregen van onder andere Universiteit Leiden, Everest Coatings, Dutch Space, Linde Gas om het project te steunen. Tevens wordt een roadmap ontwikkeld. De provincie Zuid-Holland en de gemeente Leiden willen een innovatieve proeftuin voor openbaar vervoer ontwikkelen. De duurzame waterstof kan één van de te ontwikkelen projecten zijn.
- Algen: verkennende bijeenkomsten hebben plaatsgevonden tussen Universiteit Leiden, Hoogheemraadschap en een ondernemer over de mogelijkheden om algen te gaan kweken in een leegstaande Afval Water Zuivering Installatie (AWZI). De algen nemen nutriënten (zoals nitraat en fosfaat op). De gewekte algen zijn vervolgens weer een bron van biomassa. De mogelijkheden zijn geschetst en in de komende periode wordt mogelijk een financiële overeenkomst uitgewerkt.
- Heineken is ook bezig met een pilot project om industrieel afvalwater te zuiveren door middel van algen. Vanwege de nieuwe Kaderrichtlijn Water dient de uitstoot van industrieel afvalwater aan strengere eisen te voldoen. Heineken wil aan de eisen gaan voldoen door het water te laten zuiveren door algen. De geproduceerde algen kunnen weer dienen als veevoer of bio-brandstof. Het project is in ontwikkeling. Door interesse te kweken bij marktpartijen die algen willen verwerken tot bijvoorbeeld veevoer wordt geprobeerd het project te versnellen. Bij Heineken zijn goede resultaten gehaald in de proefopstelling. Nu overleggen de ondernemer en Heineken over het opschalingstraject. Ondersteuning in 2014 is gewenst in het traject om de juiste businesscases rondom de verwaarding van algenpasta met ondernemers uit te werken.
- Activiteiten 2013 Kenniscentrum Plantenstoffen
Het Kenniscentrum Plantenstoffen heeft een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling en van biobased gerelateerde bedrijvigheid in de regio Holland Rijnland. De werkzaamheden bestonden in eerste instantie uit het mede vorm geven van het biobased programma van de regio Holland Rijnland en vervolgens het uitvoeren van het plan. De nadruk heeft gelegen in het initiëren van projecten waarbij bedrijven en kennisinstellingen vanuit de verschillende clusters in de regio Holland samenwerken, inclusief cross-sectorale samenwerkingsverbanden.
In 2013 is het volgende project geïnitieerd:
 - *De bloembol als biobased productieplatform voor alkaloiden met hoogwaardige toepassingen - de ontwikkeling van moderne veredelingstechnologieën ten behoeve van de sierteelt sector.*
Doelstelling van het project is om moderne veredelingstechnologieën te introduceren in de sierteelt sector. De sierteelt sector heeft m.b.t. de biobased economy de meeste potentie gezien de diversiteit aan inhoudsstoffen die in deze gewassen aanwezig is. Het beschikken over state-of-the art verdelingsmethodieken is een belangrijke randvoorwaarde voor de sierteelt sector om een belangrijke rol te spelen in de biobased economy.

De bedrijven Baseclear (Moleculair biologische services te Leiden), van Noort (sierteeltveredeling te Warmond) en Leenen (Narcisveredeling te Lisse), en de kennisinstelling PPO zijn partners in het consortium. Het kenniscentrum plantenstoffen heeft het schrijven van het projectplan begeleid. Het gehele voorstel is ingediend bij de topsector tuinbouw en uitgangsmaterialen voor het verkrijgen financiering. Een pilot gaat in voorjaar van 2014 van start welke mede mogelijk is gemaakt door de gemeente Leiden die €85.000,- heeft toegezegd, alsmede het kenniscentrum Plantstoffen met een bijdrage van €50.000,-.

2 Scannen nieuwe projecten, intensiever betrekken bedrijfsleven

- Het netwerk is verder in kaart gebracht rondom thema's inhoudstoffen, algen en waterstof productie met cross overs tussen Space en Biobased Economy. Het gaat bij langere ruimtereizen over zaken als zuinig omgaan met water, het kweken van biomassa in de ruimte, het opslaan van zonne-energie, het zo optimaal mogelijke gebruiken van aanwezige grondstoffen en een circulaire economie (met zo min mogelijk afval). Deze thema's sluiten prima aan bij het ontwikkelen van de biobased economy. Uit de gesprekken in 2013 kwamen ook diverse initiatieven in het Groene Hart naar voren, onder andere verwerking meststoffen (raffinage of een concept van DHV), algenkweek ten behoeve van het zuiveren van afvalwater en een vergister van Indaver voor de productie van groen gas.

3 Ondersteunende activiteiten ontwikkelen

- Scan naar subsidies voor de thema's
 - EFRO 2014-2020, waaronder twee lijnen met aanknopingspunten:
 - Slimme warmte en koude netten. Eerst verkennende gesprekken gevoerd met EON en de provincie Zuid-Holland
 - Biobased Economy. Scans worden en zijn uitgevoerd samen met de Universiteit Leiden op financieringsmogelijkheden
 - Clusterregeling
De provincie Zuid-Holland heeft via de clusterregeling 3 miljoen euro verdeeld onder biobased projecten. 25 projecten uit heel Zuid-Holland hebben zich aangemeld. 9 Projecten hebben een aanvraag ingediend en 6 projecten gaan uiteindelijk ondersteuning krijgen. Onder de zes projecten twee projecten uit de regio; Bij het eerste project uit de regio wordt een opstelling gemaakt voor de productie van Bio Diesels uit restmaterialen van onder meer de tuinbouwsector. Trekker is Van der Luyt transport uit Oegstgeest. Het tweede project is van Latexfalt uit Koudekerk. In dit project worden restmaterialen uit de tuinbouw verwerkt in asfalt.

4 Programma, rapportages

- Via netwerkanalyse inzicht gekregen in de interesse en invloed van de betrokken stakeholders in het programma Biobased Holland Rijnland.
- Opleveren eindrapportage en overleg gevoerd over voortgang.

5 Communicatie

- Start communicatie door interviews, nieuwsbrieven en TV programma Zaaamspraak, LinkedIn en Twitter.
- De website www.hollandrijnland.net/bbe meerdere keren geactualiseerd.
- In samenwerking met Zaaamspraak en Unity TV zijn drie tv uitzendingen voorbereid en georganiseerd rondom het thema Biobased Economy. De drie uitzending zijn tussen 20 december 2013 en 10 januari 2014 uitgezonden op Unity TV en komen daarna beschikbaar op Youtube en via de website.
- Drie artikelen geschreven rondom het thema Biobased Economy in Holland Rijnland die verspreid zijn langs meerdere kanalen. Het gaat om de volgende artikelen: “Biomassa uit de regio als economische motor”, “Huis opwarmen dankzij eigen gft-afval” en “Pionieren met ‘groen’ asfalt”.

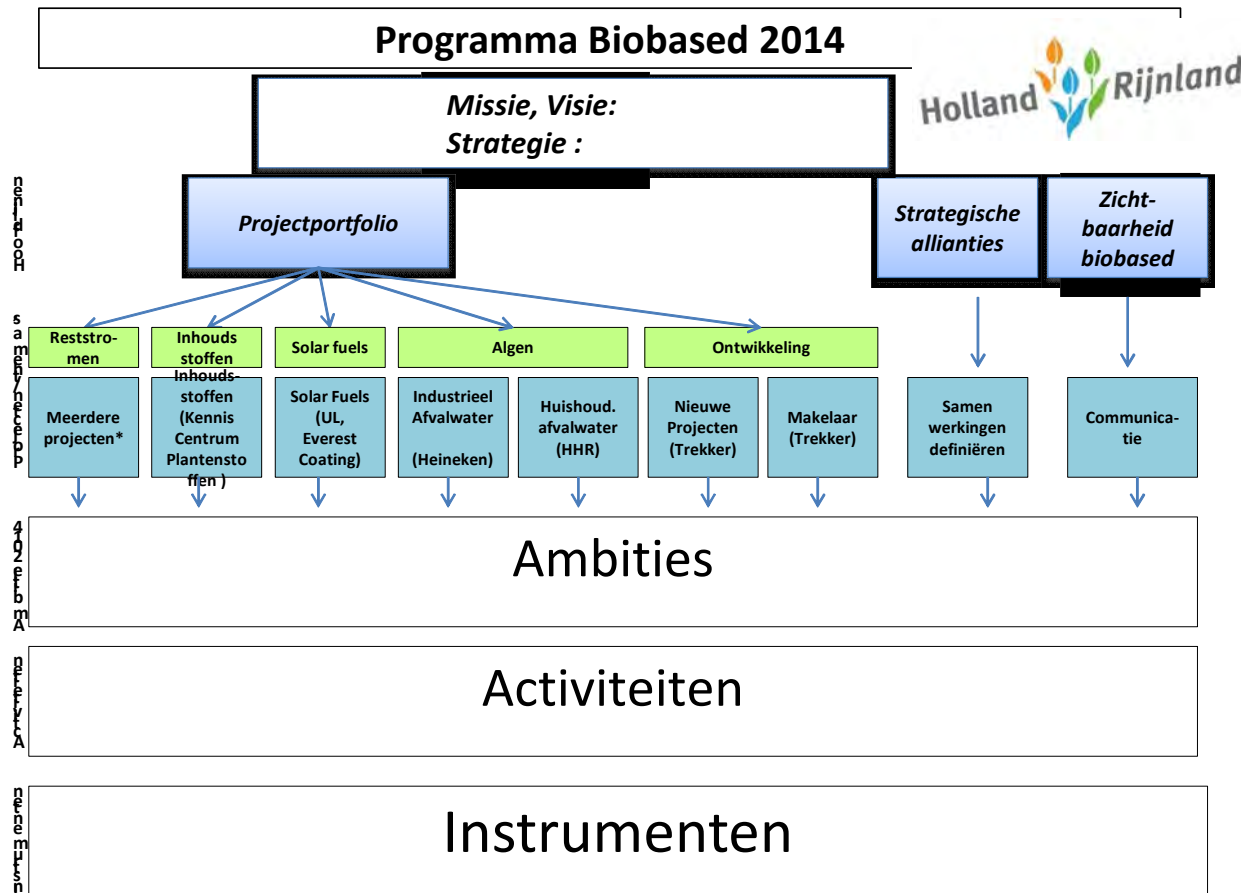
6 Activiteiten algemeen

- Faciliteitenoverzicht nog in uitvoering
- Verkenningen, studies:
Eerste stap wordt gezet door het Kenniscentrum Plantenstoffen om een totaal overzicht van alle organische reststromen in de provincie Zuid-Holland goed in beeld te krijgen. Na de inventarisatie wordt onderzocht of via centrale verwerking bepaalde stoffen uit de reststromen gehaald kunnen worden.
- Afstemming met provincie Zuid-Holland over aansluiting op het Platform Biodelta Zuidvleugel. Het platform heeft in december 2013 een businessplan opgeleverd. Twee actielijnen worden door het platform verder ontwikkeld;
 - Inhoudstoffen: Met het platform Biodelta Zuidvleugel zal Holland Rijnland afstemmen hoe de lijn inhoudstoffen het meest optimaal kan worden vormgegeven.
 - Platform moleculen: Nadat het Kenniscentrum Plantenstoffen heeft gerapporteerd welke reststromen in de regio Holland Rijnland, interessant zijn voor omzetting naar platform moleculen, zal ook dit onderwerp afgestemd worden.
- Om het netwerk te ontwikkelen hebben in 2013 gesprekken plaatsgevonden met:
 - AKZO, directeur global R&D (Sassenheim)
 - Baseclear (Leiden)
 - Latexfalt (Koudekerk)
 - Van der Luyt (Oegstgeest)
 - Dutch Space (Leiden)
 - Heineken (Zoeterwoude)

- Leidse Instrumentenmakers school
- TU Delft
- PPO Lisse
- IDC Bollenstreek (Lisse)
- Naktuinbouw (Roelofarendsveen)
- Syntens over inzet vanuit GoBio programma
- EON (energie)
- Van Noort (sierteelt Warmond)
- Leenen (Narcisveredeling Lisse)
- Universiteit Leiden
- Gemeentes (Duin en Bollenstreek, Leiden, Alphen)
- Hogeschool Leiden
- Dutch Space (Leiden)
- Syntens
- Omgevingsdienst West Holland
- Kamer van Koophandel
- Crustell (Alphen aan den Rijn)
- Everest coatings (Delft)
- Ideevoluitie(Noordwijk)
- Groen Vervoer BV (Leiden)
- Giaura (Noordwijk)
- Duurzaam mobiliteitscentrum Haagweg (Leiden)
- Nuon Warmte
- Hoogheemraadschap Rijnland
- Provincie Zuid-Holland
- Groene Hart Academie (Nieuwkoop)

Na alle gesprekken hebben we een netwerkbestand van ongeveer honderd personen uit bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden. De resultaten van de interviews zijn verwerkt in de drie actielijnen voor het programma in 2014.

3. PROGRAMMA 2014

*Lokaal voedsel, Functional Food, vergisten, Biomassa, Mestverwaarding, Algenweek, Restwarmte, Groengas

MISSIE, VISIE EN STRATEGIE

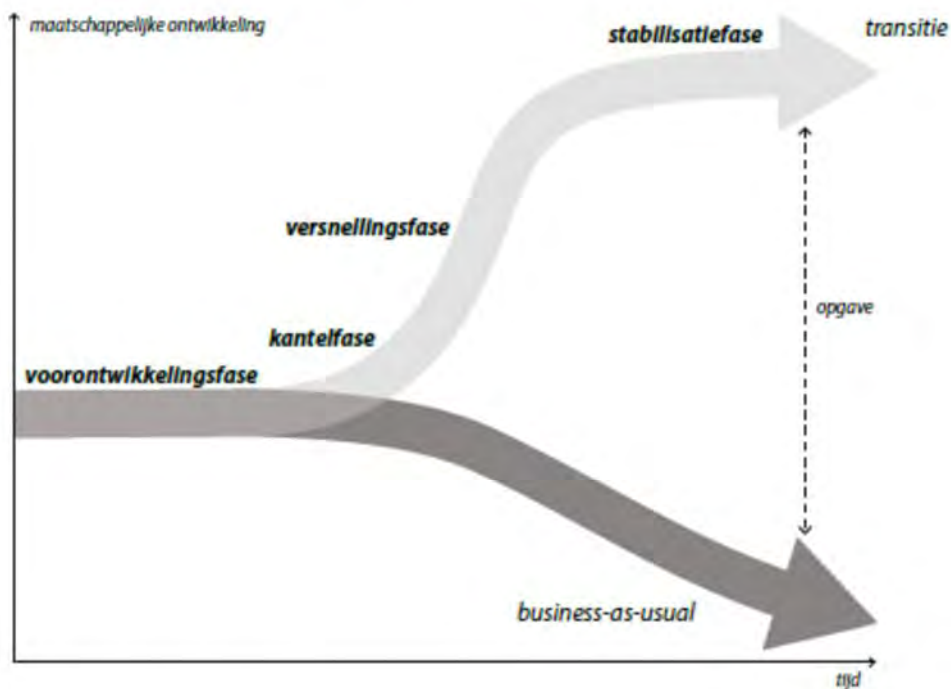
Missie: Versnellen transitie naar duurzame biobased economy door het benutten van de potenties in de regio Holland Rijnland.

De regionale visie op het thema groene economie is dat dit leidt tot het beter economisch benutten van ongebruikte reststoffen, meer regionale werkgelegenheid en een gezondere omgeving. Het heeft voor de regio dus meerwaarde om hier op in te zetten door middel van het programma Holland Rijnland Biobased.

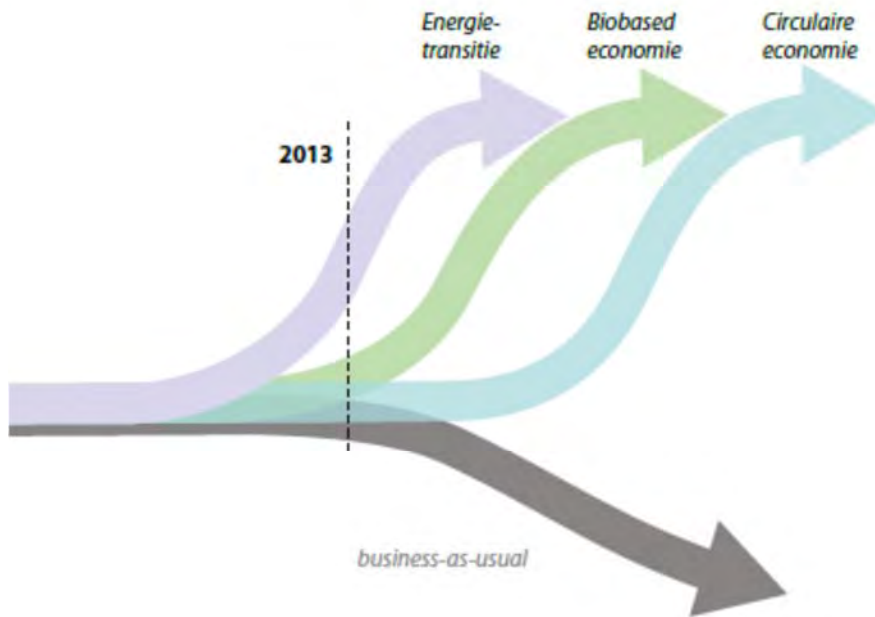
Uit studies van de provincie Zuid-Holland blijkt dat biobased economy zich momenteel bevindt in de zogenaamde kantelfase in de transitie (zie figuur). De missie van het programma Biobased Holland Rijnland is om deze transitie te versnellen (dus versneld van de kantelfase naar de versnellingsfase te komen) door de huidige potenties in de regio Holland Rijnland goed te benutten.

Strategie: Ontwikkeling biobased kennis naar economie.
Gezamenlijk ontwikkelen innovatieve business cases.

Figuur 4.2: Fases van een transitie. Bron: Dutch Research Institute for Transitions.

Figuur 4.3: De staat van de energie-bio based en circulaire transitie In 2013. Bron: Dutch Research Institute for Transitions.

In het proces om wetenschappelijke kennis naar de markt te brengen worden vier fases onderscheiden: discover, develop, demonstrate en deploy. Het stimuleren van de ontwikkeling in het biobased cluster wordt vorm gegeven door het stimuleren van fase 2 (develop) en fase 3 (demonstrate). Door het stimuleren wordt unieke lokale kennis gebruikt in innovatieve projecten waardoor valorisatie versneld wordt.

	Invulling
1 discover (ontdek)	kennisinstelling
2 develop (ontwikkel)	gezamenlijke ontwikkeling
3 demonstrate (demonstreer)	gezamenlijke ontwikkeling
4 deploy (gebruik)	markt

Om in 2014 de biobased economy verder te ontwikkelen en de visie te vertalen naar acties worden drie hoofdlijnen ontwikkeld (zie schema 1 bijlage):

- Projectenportfolio, ontwikkelen van concrete projecten in de regio.
- Strategische allianties tussen regionale partners verkennen en aangaan.
- Zichtbaarheid biobased in de regio vergroten

PROJECTPORTFOLIO

Via het ontwikkelen van de eerste hoofdlijn worden projecten ondersteund op de gekozen thema's. Daarnaast kunnen nieuwe projecten ondersteuning krijgen onder het thema ontwikkeling.

In 2013 is gekozen om te concentreren op de thema's

- Inhoudstoffen
- Algen
- Solar fuels

Met de ontwikkeling van deze thema's wordt ook in 2014 verder gegaan.

Daarnaast bleek uit de interviews in 2013 dat veel stakeholders het thema reststromen uit willen werken. De projecten die onder reststromen zijn onder andere reststromen vanuit de tuinbouw, plantaardige reststromen die bijvoorbeeld in een vergister kunnen worden verwerkt. Tot slot willen we een deel vrije ontwikkelingsruimte hebben om zowel bestaande initiatieven met elkaar te kunnen verbinden als ook nieuwe initiatieven te kunnen verkennen en eventueel te versnellen.

Thema: Reststromen

Project:	Groen gas productie vergister
Partijen:	Indaver, bedrijven die groen gas willen gebruiken voor schone energievoorziening of als transportbrandstof
Ambitie 2014:	Indaver gaat in 2014 een vergister openen in Alphen aan den Rijn. De opening biedt kansen om met het geproduceerde groene gas duurzame transportketens in te richten. Daarnaast kunnen de restproducten uit de vergister gebruikt worden als grondstof voor algenkweek.
Activiteiten 2014:	Rondom dit project worden generieke instrumenten ingezet zoals matchmaking, ketenontwikkeling en communicatie.

Project:	Meststromen
Partijen:	Mestproducenten Groene Hart en mestproducenten Groene Klaver, DHV, algenspecialisten en bedrijven.
Ambitie 2014:	Er zijn verschillende mogelijkheden om mest nuttig te gebruiken. Ten eerste zoals als bodemverbeteraar, ten tweede als grondstof voor algenkweek en DHV heeft een procedure om zouten uit de mest te halen. De zouten kunnen daarna verkocht worden.
Activiteiten 2014:	Workshop in samenwerking met Syntens over dit onderwerp.

Thema: Inhoudstoffen

Project:	De bloembol als biobased productieplatform voor alkaloiden met hoogwaardige toepassingen
Ambitie 2014:	De ontwikkeling van moderne veredelings technologieën ten behoeve van de sierteelt sector. Het project zal in 2014 verder vormgegeven gaan worden en naar verwachting zal de pilot in het voorjaar gaan starten.
Activiteiten 2014:	De pilotstudie moet aantonen dat voor een aantal sierteeltgewassen het mogelijk is om moderne veredelings technologieën te ontwikkelen en toepasbaar te maken. Op basis van de resultaten zullen andere

sierteelt veredelingsbedrijven geënthousiasmeerd worden om deel te nemen aan groter project dat gericht is op de verdere ontwikkeling en implementatie van een aantal technologieën. Financiering zal dan via de ROM Zuidvleugel, EU i.c.m. privaat geld georganiseerd worden.

Project:

Natural Products Lab

Ambitie 2014:

Bij bedrijven en kennisinstellingen is de wens ontstaan om een Natural Products Lab op te zetten. Het Natural Products Lab heeft de opzet van een bedrijfsverzamelgebouw (vergelijkbaar met Biopartner) waar bedrijven gevestigd waarvan de activiteiten gerelateerd aan het ontwikkelen en commercieel toepassen van plantenstoffen. Bedrijven die expertise hebben van analyse methodieken, het screenen op bioactiviteiten, het extraheren maar ook het registreren van producten waarin plantenstoffen zijn verwerkt. Het Natural products Lab zal een broedplaats worden waar deze bedrijven samen met industriële toepassingsmarkten samenwerken en innovatieve producten ontwikkelen. Daarnaast zal het Natural products Lab kennisvalorisatie/business development activiteiten verrichten gebaseerd op de IP die afkomstig van de kennisinstellingen in de regio.

Activiteiten 2014:

In 2014 wordt dit concept verder uitgewerkt en zal er een businessplan gereed zijn die basis vormt voor de financiering van het plan. Het Natural Products Lab maakt gebruik van de sterktes van de regio en zal een boost geven aan het ontwikkelen van bedrijvigheid op dit thema.

Project:

Businesscase analyse raffineren van plantaardige resten uit de tuinbouwsector tot industriële grondstoffen

Ambitie 2014:

In samenwerking met Royal Haskoning DHV is het kenniscentrum Plantenstoffen een business analyse gestart met de vraag of op basis van de reststromen in de regio Zuid-Holland (met name de greenports Westland, Duin- en Bollenstreek, Aalsmeer en Boskoop) het mogelijk is om door middel van één raffinage technologie er één of enkele chemische building blocks gemaakt kunnen worden waarvoor een marktvraag is. In dit concept wordt uitgegaan dat het economisch niet haalbaar is om aparte business cases (beperkte biomassa, hoge kosten, logistieke problemen) te ontwikkelen. Als blijkt dat het economisch en technologisch haalbaar is dan wordt op basis van het businessplan een consortium gevormd dat uiteindelijk moet leiden tot commitment (bedrijven en kennisinstellingen), een projectplan. Het onderwerp is inmiddels ook door het Kenniscentrum in het nieuwe BIC (Biobased Industries Consortium) 2014 programma geschreven. De call gaat voorjaar 2014 open en is een mogelijkheid om het plan te kunnen financieren.

Project: **360 C sessies**
Ambitie 2014: Het kenniscentrum Plantenstoffen is gestart met een initiatief om op basis van inhoudsstoffen toegevoegde waarde te creëren aan tuinbouwproducten. De inhoudsstof wordt er niet uitgehaald maar op basis van de inhoudsstof(fen) heeft het product waardevolle kenmerken gekregen waar ketenpartijen (inclusief handel en de consument) meer voor willen betalen. Bijvoorbeeld gezondheid bevorderende stoffen in tomaat of een roos die geurstoffen produceert waar de consument happy van wordt. De 360C sessies zijn bedoeld om met creatieve mensen en de veredelingsbedrijven (sierteelt) op een out of the box wijze dit soort concepten te bedenken. In een later stadium worden dan de kennisinstellingen erbij betrokken om het concept mede te ontwikkelen.

Thema: **Solarfuels**

Project: **Solar2Fuel (productie en gebruik duurzame waterstof)**
Betrokken partijen: Universiteit Leiden, Ideeëvolutie Noordwijk, Groen Gas Vervoer Leiden, Everest coatings Delft, Duurzaam mobiliteitscentrum Leiden, Dutch Space Leiden.
Ambitie 2014: Opstarten en realisatie eerste fase
Activiteiten 2014: In 2013 is het project ontwikkeld en is de eerste financiering geregeld. De financiering komt van de project partners en de gemeente Leiden steunt het project via een bijdrage vanuit het cofinancieringsfonds 'Leiden stad van Ontdekkingen'. In 2014 wordt het project uitgevoerd, opening is voorzien in het voorjaar van 2014. Binnen het programma zal gezocht worden naar vervolfinanciering van de opschaling .

Thema: **Algen**

Project: **Hoogheemraadschap Rijnland**
Betrokken partijen: Hoogheemraadschap Rijnland, Universiteit Leiden, Algea Food and Fuel
Ambitie 2014: Uitwerking mogelijke business case waarbij aan de ene kant nog wetenschappelijk onderzoek gaat plaatsvinden en aan de andere kant een business case wordt uitgewerkt
Activiteiten 2014: Project ontwikkeling met HH Rijnland, Universiteit Leiden om fosfaat en nitraat kringlopen te sluiten. Het doel wordt om de maatschappelijke opgaven via een gezamenlijk project aan te pakken.

Project: **Heineken**
Betrokken partners: Heineken, Algea Food and Fuel, Universiteit Leiden
Ambitie 2014: Vormgeven opschaling, marktkansen voor algenpasta ontwikkelen
Activiteiten 2014: Uitwerken mogelijkheden voor opschaling, zoeken naar mogelijke afnemers uit de regio Holland Rijnland die de geproduceerde algenpasta

kunnen gaan verwerken en gebruiken in producten zoals voedingssupplementen en veevoer.

Thema: Ontwikkeling

Project: **Nog in te vullen**

Betrokken partijen:
Ambitie 2014

nog in te vullen

Nieuwe projecten die nog niet op de radar zijn verschenen kunnen verbonden met andere projecten of initiatieven. In beperkte mate kan aan projectontwikkeling worden gedaan.

Activiteiten 2014:

Afhankelijk van de projecten die zich aanmelden worden activiteiten ontwikkeld.

Project:

Makelaarsfunctie

Betrokken partijen:
Ambitie 2014
Activiteiten 2014:

Kennisinstellingen en bedrijfsleven.

Partijen met elkaar verbinden

Aanspreekpunt van partijen in de regio die ambities hebben op het gebied van de biobased economy. Met nieuwe partijen in de regio spreken. Partijen helpen met het vinden van ketenpartners. Partijen verwijzen naar financieringskansen zowel subsidies als investeerders.

STRATEGISCHE ALLIANTIES

Via de tweede programmalijn strategische allianties worden een aantal taken samengevat. Onder strategische allianties vallen de taken:

- Uitwisselen ideeën, projecten en initiatieven
- Gezamenlijke projectontwikkeling

Tevens zorgt een beter overzicht van de initiatieven voor een zo goed mogelijke afstemming. Hierdoor kunnen projecten eenvoudiger met elkaar verbonden worden.

Vanuit verschillende hoeken wordt de Biobased Economy ondersteund.

In de regio zijn actief:

- Naktuinbouw
- PPO Lisse
- Kenniscentrum plantenstoffen
- Veenweide innovatiecentrum
- Kennisinstellingen
- IDC Bollen Lisse
- Go Bio programma Syntens
- Groen Cirkels
- InnovationQuarter
- Groene Hart Academie
- Andere partijen

De partijen worden daarbij ondersteund om initiatieven zichtbaar te maken. Dat kan via een centraal loket of afstemming via netwerkbijeenkomsten

Met de stakeholders worden tijdens de Advisory Board bijeenkomst in 2014 afspraken gemaakt hoe deze hoofdlijn het best kan worden vormgegeven.

Op bovenregionaal niveau zijn er verschillende netwerken. Zo is er op provinciaal niveau het Platform Biodelta en op regio overstijgend niveau de Vlaams-Nederlandse Delta. Op provinciaal niveau richt het platform zich meer op de visie, de ruimtelijke impact en kansen en de financiering (via Europa). Voor de Vlaams-Nederlandse Delta geldt die gerichtheid op de EU in nog grotere mate.

Op rijksniveau is de Biobased Economy een belangrijke thema binnen het topsectorenbeleid.

ZICHTBAARHEID IN DE REGIO

In 2014 wordt verder gegaan met publiciteit te creëren rondom het thema biobased economy in de regio. Eind 2013 zijn enkele artikelen verschenen. Daarnaast zijn een drietal TV programma's uitgezonden. De komende periode zal worden bezien op welke wijze het beste aandacht gegeven kan worden aan dit thema. In elk geval zullen er regelmatige updates verschijnen via nieuwsbrieven en sociale media en wordt de website geregeld geactualiseerd.

4. ACTIVITEITEN, UITVOERING EN BEGROTING

ACTIVITEITEN EN BETROKKEN PARTNERS

Inzet voor het programma 2014 wordt geleverd door de volgende partners:

Hoofdpijnen	Invulling	Uitvoering
Projectportfolio	Verkennen projecten. Go Bio bijeenkomst 2014 en mogelijke ondersteuning van gevormde consortia. Project ontwikkeling	Go Bio Syntens Kenniscentrum Plantenstoffen IQ (ROM Zuidvleugel)
Strategische allianties	Ervoor zorg dragen dat de	Inzet partners,

	belangen van de lokale stakeholders organisaties onderling duidelijk zijn.	Kenniscentrum plantenstoffen IQ (ROM Zuidvleugel), Holland Rijnland
Zichtbaarheid in de regio	Vergroten van de bekendheid en kansen van biobased economy en het programma en projecten in de regio bij bedrijven, kennisinstellingen en burgers	Diverse partners Holland Rijnland, mogelijk met externe ondersteuning
Programma ondersteuning, overleg en rapportage	Ondersteuning bij het programma en onderlinge afstemming	Leiden Bio Science Park IQ (ROM Zuidvleugel)

Kenniscentrum plantenstoffen

- Inhoudstoffen uitwerking project
- Test inhoud algen
- Netwerk uitbreiding

Luris

- Aanleveren scannen nieuwe projecten
- Verkennen strategische allianties

Syntens

- Go bio bijeenkomst gericht op het MKB
- Opvolging en uitwerking Go Bio

Leiden Bio Science park Foundation

- Programmanagement

ROM Zuidvleugel

- Business case algen
- Project ontwikkeling
- Netwerk uitbreiden

UITVOERING WERKPAKKET EN BEGROTING

Uitvoering van dit programma vergt een behoorlijke tijdsinzet. Die zal komende jaar, net als afgelopen jaar worden geleverd door InnovationQuarter (ROM Zuidvleugel, waarin de Kennisalliantie sinds 1 januari 2014 in is opgegaan), het Kenniscentrum Plantenstoffen en het

Leiden Bio Science Park. De exacte ureninzet is momenteel nog niet bekend en nog onderwerp van besluitvorming bij de diverse partners. Dat is onder andere het gevolg van het feit dat de Kennisalliantie over is gegaan in InnovationQuarter. Op korte termijn is hierover meer duidelijk. Inzet van de partners is een gelijkwaardige inzet als afgelopen jaar.

Naast de ureninzet in kind van de partners is er budget voor uitvoering van de activiteiten. De inzet vanuit Holland Rijnland bestaat uit een budget van 40.000 euro. De regionale ureninzet hierbij is begroot op 400 uur, vooral gericht op programmasturing.

De gemeente Leiden heeft eind 2013 een besluit genomen over de inzet op biobased economy. Er wordt € 85.000 beschikbaar gesteld voor de 'Leidse' component van het programma Holland Rijnland Biobased, te weten de thema's Solar Fuels en Algen en het meer algemene thema ontwikkeling.

De komende periode zal ook gesproken worden met gemeenten in de Duin- en Bollenstreek en Alphen aan den Rijn over mogelijke extra overheidsinzet van deze partners.

5. ROADMAP

De regio Holland Rijnland gaat de komende jaren het thema Biobased Economy verder ontwikkelen zodat een succesvol economisch cluster gaat ontstaan. De ontwikkeling zal plaatsvinden met partners in de regio en met partners van buiten de regio. Om de ontwikkeling van het cluster te versnellen gaat Holland Rijnland organiserend vermogen toevoegen.

Het organiserend vermogen gaat haar inzet richten op:

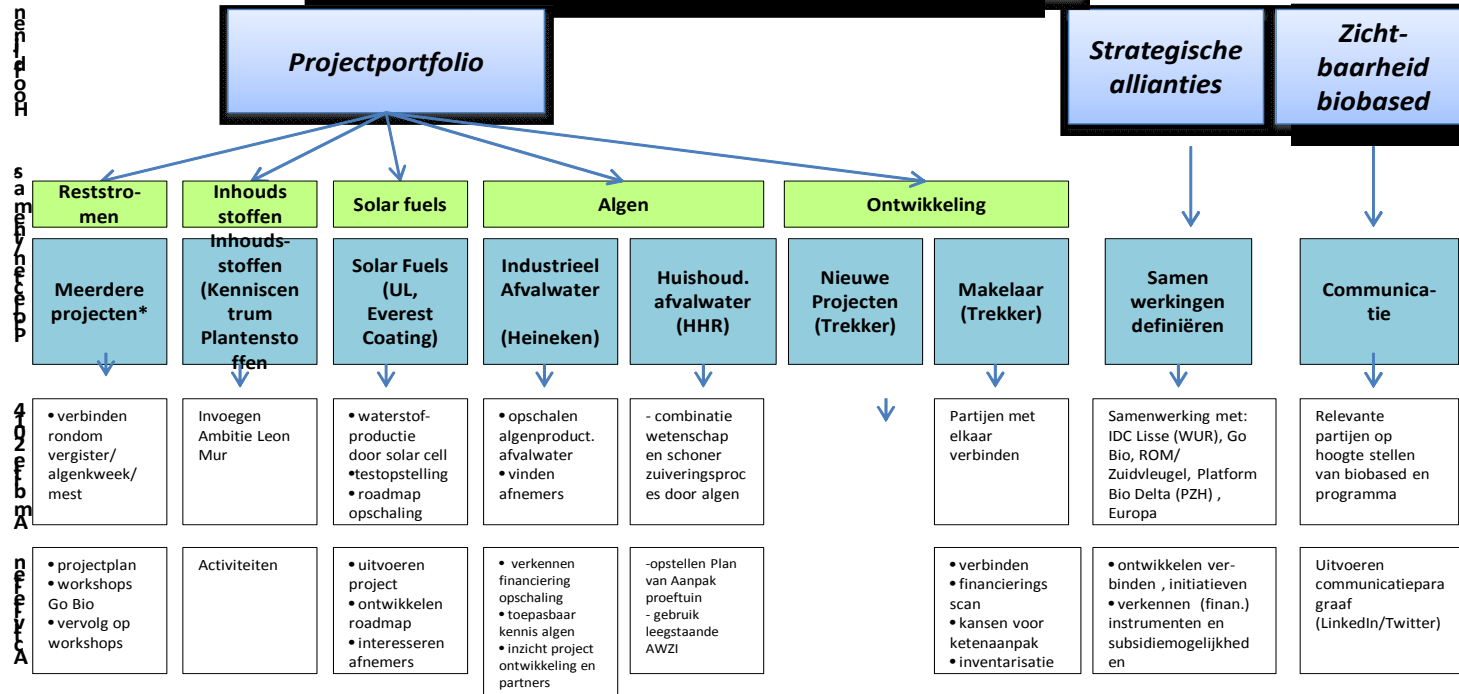
- Ontwikkelen lokale initiatieven
- Waar mogelijk de initiatieven aan te laten sluiten op andere projecten in de provincie.
- Zichtbaarheid van projecten, programma en organisaties
- Kennis te exploiteren door valorisatieprojecten te ontwikkelen.
- Positioneren van de regio om extra bedrijvigheid aan te trekken op het gebied van Biobased Economy.
- Netwerk uitbreiden

6. BIJLAGEN

Programma Biobased 2014

Missie, Visie: Versnellen transitie naar duurzame biobased economie door benutten van de potenties in de regio Holland Rijnland
Strategie: Ontwikkeling biobased kennis naar economie
 Gezamenlijk ontwikkelen innovatieve business cases

Voorbeelden:
 Leiden Cofinancieringsfonds
 Provincie Cluster Regeling
 Inzet project development (ROM, Kenniscentrum)
 Go Bio (Syntens)

ROM Zuidvleugel (project development Clean Tech en Rijksregelingen)
 EU: Horizon 2020 en EFRO
 Luris

Topsectorenbeleid

*Lokaal voedsel, Functional Food, vergisten, Biomassa, Mestverwaarding, Algenkweek, Restwarmte, Groengas

